

Szentháromság ünnepe után 11. vasárnap

► Lk 18,9–14

Szívetem hozzád emelem

A vasárnap jellege

A vasárnap témája: „Mindig kegyelemre szorulunk.” Ez a gondolat jelenik meg a kezdő zsoltárban: „Gyönyörködik az Úr az őt félőkben, akik kegyelmében reménykednek” (Zsolt 147,11), valamint az oltár előtti igében, az ószövetségi Nátán példázatában (2Sám 12,1–15a) és az újszövetségi igében is, amikor Pál apostol azt írja: „*De Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok, és hozzám való kegyelme nem lett hiábavaló...*” (1Kor 15,10)

Az előző vasárnap témáját folytatja az evangéliumi igehirdetési igénk a farizeus és a vámszedő példázatában (Lk 18,9–14).

„Az üdvösség útját keresőknek, a templomba járóknak a lelkiületét világítja meg az Úr. Isten elé csak a vámszedő könyörgésével: »Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek!« járulhatok, vélt öniszádsággal előtte meg nem állhatok!” (JÁNOSY 2008, 51. o.)

Kortörténeti kitekintés

A farizeusok egy középosztálybeli zsidó csoport voltak, elkülönülve minden más irányzattól, a szaduceusoktól, a rómaiaktól, a zélótáktól. Különös gondot fordítottak arra, hogy a törvényt és a parancsolatokat kivétel nélkül, maradéktalanul betartsák. Ezeknek teljesítésére hangsúlyt fektettek az emberek előtt való viselkedésben. Az Isten előtti buzgóságot mindenki láthatta, megmutatták, hogy ők különbek másoknál. A nagy buzgóságban pont a lényegét tévesztették szem elől: hogy a törvény betartása mellett ott áll Isten végtelen szeretete és az abban megnyilvánuló kegyelme.

A történetben szereplő farizeus magatartása is ezt bizonyítja: πρὸς ἑαυτὸν (magában állt). Azaz egyedül, távol másoktól, a gonosztevőktől, a bűnösöktől. De nemcsak ennyit tesz annak érdekében, hogy feddhetetlen életének mondhassa magát, hanem ennél még többet is: bőjtől, és min-

denből tizedet ad, amit szerez. A gabona, a must és az olaj után annak kellett fizetnie, aki megtermelte ezeket; a farizeus kiemeli, hogy még ennek felette is ad azért, hogy teljesítse a törvényt. Úgy érzi, van mivel dicsekednie Isten előtt. Itt azonban Jézus megfordítja a történetet: bár a hálaadás motívuma jelenik meg, ami pozitív kicsengésű lehetne, az ítélkezéssel együtt használva mégis ellentétes előjelű érzéseket kelt bennünk. A vámszedővel való összehasonlítása önmagával, a másik ember lenézése olyan embert mutat be nekünk, aki azt véli magáról, hogy nincs hibája, mindenben tökéletesen tudja cselekedni az Isten akarátát.

Jézus az elbizakodottságot jeleníti meg a farizeus bemutatásán keresztül.

A vámszedés gyakorlata általános volt Izraelben; bár már korábban ismert volt, rendszeressé a rómaiak tették. A vámszedők feladata volt az utak biztosítása a kereskedők számára, a vámok beszedése és továbbítása. Alapvetően lenézett tevékenységnek számított, megvetett emberek voltak, mert saját zsebükre is dolgoztak a meggazdagodásuk érdekében. Az emberek automatikusan a bűnösök közé sorolták őket.

„A farizeusokat a közfelfogás törvényhez hűnek tartotta: tisztelték őket, hallgattak rájuk. Ezzel szemben a vámszedőkről egyértelműen azt gondolták, hogy törvénszegők. Jézus azonban a látzat mögé néz, és felfedi a valóságot. Nem vonatkozik minden vámszedőre ez a magatartás, és nem vonatkozik ez minden farizeusra sem egyértelműen. Inkább magatartástípusokat mutat be Jézus.”¹

A példázatban a vámszedő jellemzését maga a farizeus adja meg. Magatartása azonban egészen eltér a farizeusétól: távol áll meg, lehajítja fejét, és csupán egyetlen mondatot mond. Felismerve, hogy nem lehet tökéletes Isten előtt, bűnösnek vallja magát. Tudja, hogy Isten irtalmára szorul, így nem emelheti égre a tekintetét, bocsánatért esedezik.

¹ <https://refpedi.hu/media/statikus/hatteranyagok>.

A perikópa megértése

Lukács evangéliumában különös hangsúlyt kapnak az elveszettek (az elveszett juh, Lk 15,1–7; az elveszett dragma, Lk 15,8–10; a tékozló fiú, Lk 15,11–32). Így tekinthetünk textusunkra is, amely közbeékelődik a hamis bíró példázata és a gyermekek megáldásának története közé. Az elveszett farizeus, aki azt gondolja magáról, hogy mindent megtett azért, hogy igaznak mondhassa magát, és Isten is ezt mondja róla, valamint az elveszett vámszedő, aki magát látja elveszettnek, esendőnek a Mindenható előtt. Így állít két példát is eléünk Jézus ezen a vasárnapon. Azonban ebben az esetben nem csupán két emberről van szó, hanem két csoportról, akik az imádsággyakorlatukban eltérnek egymástól, és az Istennel való beszélgetésüket más-más keretek közé helyezik.

Az egyik, aki megfelelő liturgiai elemekkel, kéztartással, szavakkal fordul Isten felé, mondanivalója és a másik emberrel való viszonya azonban megakadályozza abban, hogy igazzá váljon a Teremtője előtt. A másik, aki minden külsőséget nélkülözve, de alázatosan, bűnbánó szívvel áll meg a templom egy szegletében, és kiönti lelkét.

Igehirdetési vázlat

Megérkezés a templomba

Amikor először lépek be egy templomba, akkor az első dolgom – de talán nemcsak nekem, hanem mindannyiunknak – körülnézni. Felfedezni a belső tér szépségeit, a különleges elrendezést vagy festést, az oltárképet, mindent, ami eltér a megszokottól. Otthonossá pedig azért válik számomra, mert megvannak benne a megszokott elemek, mert ismerem ezeket, mert „tudom, mire számíthatok”. Amikor azonban ez a belépés a templomba állandóvá válik, rutinossá, minden(vasár)napivá, akkor a külső csodákról a belső megélés felé terelődik a hangsúly.

A textusunkban szereplő két ember minden bizonnyal sokadjára állt ott, azon a helyen, Istent szó-

lítva meg. A farizeus rutinosan, bátran megy előre, hiszen mindenki szemében törvénytisztelő polgár. A vámszedő pedig inkább megáll hátul, hiszen előre úgyszem mehetne, elzavarnák onnan, mert az emberek tudni vélik róla: „nyilvánvalóan bűnös”.

Hogyan érkezem meg én a templomba? Lelkészként, egyszerű igehallgatóként... Csodálva, ami körülvesz? Hálásan, Isten jelenlétét kutatva?

Ellentétesen

Jézus a tanításában többször használ erős ellentéteket és ezzel szemlélteti a körülötte állóknak mondanivalóját. Gondolhatunk itt akár a boldogmondásokra („*Boldogok vagytok, akik sírtok, mert nevetni fogtok...*”; 6,21), a kösziklára és az alapok nélkül építkező emberre (6,47–49) vagy Mária és Márta történetére (10,38–42). Itt a vallásosság kérdésében két különböző alapállást látunk. És mielőtt végleg elítélnénk a farizeust, találjuk meg benne a jót: tiszteli a törvényt, betartja azt, sanyargatja magát Isten ügyéért, és még anyagi javaiból is az elvárton felül adakozik. Ám elcsúszik az igazság talaján, mert máshoz méri magát. Úgy ad hálát, hogy közben ítélkezik. Nem ismeri fel, hogy mindaz, amit ő tesz, amit megtehet, Isten kegyelméből van. Az Úr ajándéka. A vámszedő szimpatikus emberként jelenik meg, bűnösnek vallja magát, gyötri a bűntudat, tudja, hogy irgalomra szorul.

Hogyan érkezem meg a templomba? Lelkészként, egyszerű igehallgatóként... Ítélezve? Bűnbánattal? Sértődötten? Gondterhelten? Örömmel? Hálával? Mi a célom? Leteszem mindezeket?

Isten előtt

Mindketten ott állnak Isten színe előtt, és várnak a találkozásra. Imájukra választ adó mennyei üzenetre. Az egyik igaz voltára akar megerősítést kapni, a másik bűnbocsánatra vár. Bár Jézus nem kérdőjelezi meg, hogy a farizeus alapvetően jó, fontosabbnak tartja felmutatni, hogy nem a teljesítmény számít Isten előtt, hanem a felismerés: semmim nem volna, ha felülről nem kaptam vol-

na. Azaz Isten akaratának teljesítése az ember elsődleges feladatai közé tartozik, közben mégsem feledkezhetünk meg saját hibáinkról, bűneinkről. Hálával pedig nem állhatunk úgy a Mindenható elé, hogy közben a másikkal hasonlítjuk magunkat, és az ő gyarlóságain felkapaszkodva próbálunk közelebb jutni hozzá.

Hogyan érkezem meg a templomba? Lelkészként, egyszerű igehallgatóként? Meglátom, megtalálom-e magamban a farizeust és a vámszedőt? Milyennek lát engem Isten?

Jézus válasza

A példázat egy közmondásszerű mondatral zárul: „*Aki felmagasztalja magát, megaláztatik, aki pedig megalázza magát, felmagasztaltatik.*” (18,14) Az evangéliumokban még kétszer fordul elő ez a mondat: Lukács evangéliumában „A főhelyek válogatása” feliratú példázatban (14,11), valamint Máténál, amikor elhangzik „Jézus beszéde az írástudók és a farizeusok ellen” (Mt 23,12). Mintegy összegzése az elmondottaknak. Újra ellentéteket használ Jézus, és megfordítja a sorrendet: aki bűnösnek érkezett, megigazultan távozhatott. Isten irgalma és végtelen szeretete volt ehhez a kulcs, amelyet ő elfogadott. Felismerte, hogy önmagában elveszett, de Isten előtt meghajolva, rábízva életét továbbléphet.

Hogyan távozom a templomból? Lelkészként, egyszerű igehallgatóként? Értem-e a jézusi tanítás utolsó mondatát? Komolyan tudom-e venni? Vágyom a vele való valódi találkozásra? Akarom hallani a nekem szóló üzenetét? Megváltoztam?

További javaslatok

Lekciók

2Sám 12,1–15a; 1Kor 15,1–11

Énekek

EÉ 456, 402; 321

Valamint nem énekeskönyvünk énekei közül:

Imádság

Mindenható Istenünk! Záporoznak feléd a kéréseink. Annyi mindent szeretnénk magunknak, családunknak kérni. Mindent, amiről azt gondoljuk szükségünk van rá. Meg is tudjuk neked magyarázni, hogy miért kell még több, még nagyobb, még jobb mindenből... Pedig csak elég lenne a keresztre felnézni, az üres keresztre. Felnézni és meglátni, mit tettél. Mit tettél értünk? Mit tettél! Értünk! Köszönjük, hogy megláthatjuk végtelen kegyelmedet, amelyben nekünk is részünk lehet. Köszönjük, hogy mindez elég nekünk. Ámen.

Illusztrációk

VERS

Zelk Zoltán: *Kegyelem*

Sohase lép gyíkra csigára
Soha egy föltámadt fűszálra
a földön járó Isten lába
de vétkeinket eltapossa
mert vétkeinket megbocsátja.

Pilinszky János: *Kegyelem*

Bogarak szántják a sötétet
és csillagok az éjszakát.
Van időnk hosszan üldögelni
az asztalon pihenő lámpafényben.

Megadatott a kegyelem:
miközben minden áll és hallgat,
egyedül az öröklét működik.

TÖRTÉNET

„A legenda szerint egy kimerítő reggeli imádság után a piedrai kolostor egyik novíciusa megkérdezte az apátot, hogy az imák közelebb hozzák-e Istent az emberekhez.

– Egy kérdéssel válaszolok – felelte az apát. – Imádságaid hatására felkel-e a nap holnap reggel?
– Dehogyan! A nap azért kel fel, mert egy egyetemes törvénynek engedelmessékedik!

– Nos, ez a válasz a kérdésre. Isten közel van hozzánk, függetlenül attól, hogy imádkozunk-e.
A novícius felháborodott.

– Azt mondja tehát, hogy fölöslegese az imáink?

– Teljességgel. Ha nem kelsz föl korán, soha nem látod meg a felkelő napot. Ha nem imádkozol, noha Isten mindig közel van, soha nem veszed észre a jelenlétét.”

Paulo Coelho: *Mint az áradó folyó*

Felhasznált irodalom

HAFENSCHER Károly 2010. *Liturgika. A keresztény istentisztelet protestáns megközelítésben, ökumenikus szellemben.* Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Tanszéke – Luther Kiadó, Budapest.

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása.* Fraternitás Magyarországi Evangélikus Lelkészek Közössége, Veszprém.

PECSUK Ottó (szerk.) 2004. *Bibliaismereti kézikönyv.* Kálvin Kiadó, Budapest.

PRÖHLE Károly 1965. *Lukács evangéliuma.* Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest.

■ VLADIKA ZSÓFIA